

Det norske Arbeiderpartis

Arbeidsprogram 1945

Det norske folk skal etter frigjøringen gå i gang med å reise det norske samfunnet økonomisk, politisk sosialt og kulturelt.

Det norske Arbeiderparti har i snart 60 år stått i brodden for alt sosialt og politisk framstegsarbeid i Norge.

Etter 5 års undertrykkelse trer Det norske Arbeiderparti i dag igjen fram som den politiske reising som må bære hovedansvaret når det norske samfunnet skal gjenreises og utbygges.

En ny verden er blitt skapt gjennom krigens år. Krigen mot fascismen var folkenes krig. Freden må bli folkenes fred.

Den reaksjonære voldsrett, fascismen, er knust og folkenes brede masser er kommet i bevegelse for å reise et nytt samfunn. Fellesskapet i krigen vil de brede masser bygge ut i et fellesskap i oppbyggingen av fredens samfunn.

Vi står i dag i den stilling at Det norske Arbeiderpartis store mål gjennom alle år: et sosialistisk Norge dette mål kan vi gjennomføre på folkestyrets grunn gjennom de midler som forfatningen og lovene gir oss.

Grunnlaget for folkestyret er de demokratiske menneskerettigheter.

Det norske Arbeiderparti går inn for og bekrefter disse grunnrettigheter:

1. Rett til arbeid og fritid.
2. Rett til utdanning.
3. Samme rettigheter for kvinner som for menn på alle samfunnslivets områder.
4. Religions- og samvittighetsfrihet.
5. Ytringsfrihet, trykkefrihet, forsamlings- og møtefrihet.
6. Rett til å slutte seg sammen i politiske, økonomiske, faglige, idretts- og kulturorganisasjoner.
7. Demonstrasjons- og streikerett.
8. Den enkelte borgers personlige ukrenkelighet.

- - -

Vårt land er i dag herjet og plyndret etter 5 års krig og fascistisk terror. Byer og bygder er svidd av. Hele landsdeler er lagt øde. Ved vårt eget arbeid skal vi reise landet på nytt. Vi skal gi folket helse og arbeidskraft tilbake etter års underernæring og vanstell. Vi skal bygge opp igjen og utbedre boliger, transportutstyr, maskiner og andre produksjonsmidler. Denne gjenoppbyggingen og nyreisingen kaller på alle krefter i vårt folk. I framtidens Norge skal hver kvinne og mann ha arbeid og trygge kår.

Under krigen løftet vi i flokk. Særinteressene måtte vike for samfunnets felles interesser. Slik er det også vi må reise landet igjen.

Gjennom sine demokratiske organisasjoner må arbeiderne, funksjonærene, bøndene, småbrukerne, skogsarbeiderne, fiskerne, sjøfolkene, åndarbeiderne, handelens, industriens og håndverkets kvinner og menn være med i arbeidet, øve sin innflytelse og ta del i ansvaret. Alle krefter i vårt folk må finne sin plass, ikke bare i det politiske demokrati, men også i det økonomiske demokratiet vi må ha, for å kunne løse de nye oppgavene.

Ut fra dette syn vender Det norske Arbeiderparti seg til alle framstegsvennlige krefter i folket, alle sanne demokrater, landets kvinner, som har så stort ansvar for den kommende slekt, Norges ungdom og oppfordrer dem alle til å gå sammen om å løse de mest *nærliggende oppgaver* som sammenfattes i dette arbeidsprogram.

Økonomisk politikk.

Målet for den økonomiske politikken er å skape og å trygge de best mulige kår for folket ved å sikre varig arbeid til alle arbeidsføre menn og kvinner, utvikle og utnytte rasjonelt og fullstendig alle landets produktive krefter i samsvar med den produksjonsteknikken moderne vitenskap har gjort mulig og ved å fordele resultatene av produksjonen likelig og rettferdig.

Denne aktive framstegspolitikken må bygges på en planhusholdning med målbevisst samfunnsmessig ledelse, kontroll og regulering av nærings- og arbeidslivet. Hele vår nærings-, sosial-, penge- og finanspolitikk må ordnes inn under denne felles planen og ta til hjelp teknisk-økonomisk undersøkings- og forskningsarbeid. Ved et praktisk samvirke mellom alle byggende krefter i samfunnet må en gi plass for og nytte ut all privat og offentlig virkelyst, initiativ og foretaksomhet.

Under utbyggingen av næringslivet må en ta sikte på å verne landet så langt råd er mot virkningen av svingninger i verdenskonjunktorene. I den utstrekning det er forsvarlig av omsyn til levestandarden og til arbeidet for å nytte ut alle våre tilganger best mulig, må en derfor legge hovedvekten på de områder som skaper det beste økonomiske grunnlag for trygghet og stabilitet i norsk næringsliv. Den politiske solidariteten tvers over økonomiske og sosiale motsetninger i krigsårene må gi seg uttrykk i viljen til å skape arbeid og trygge kår for hele folket. Det snevre privatinteresse-synet, som ser det som en fordel at konkurrentene driver dårlig, må vike for samfunnssynet. For samfunnet betyr all virksomhet som blir drevet dårlig et tap. Derfor må alle medvirke til at tekniske og organisatoriske forbedringer som blir gjort i en enkelt bedrift, kommer hele næringen til gode, og næringene må stå solidarisk seg imellom.

De varer og goder som blir skapt etter hvert som alle produksjonsmuligheter blir fullt utnyttet, må komme alle til gode ved at en sørger for at alle blir i stand til å kjøpe det de trenger. Produksjon og forbruk må samordnes ved at forbruket blir organisert, støttet og ledet slik at det gir seg uttrykk i kjøpedyktig etterspørsel etter de varer og goder som blir produsert. Et slikt samsvar mellom produksjon og forbruk er forutsetningen for at en kan opprettholde produksjonen på lang sikt. Dekningen av folkets virkelige behov må være det selvfølgelig mål for produksjonen.

Gjenreising.

Vi må gjenreise folkets helse og arbeidskraft og vårt produksjonsapparat etter en helhetsplan som innpasses i planen for å utbygge den økonomiske virksomhet på lengere sikt.

På kortest mulig tid skal folkets levestandard heves til et forsvarlig nivå. Effektiv forsyningspolitikk. Effektiv og rettferdig rasjonering med full kontroll av produksjon og forbruk. Om nødvendig må det offentlige dra omsorg for at alle kan kjøpe sin del av de rasjonerte varer.

Betryggende kontroll med kvaliteter og priser og kraftige rådgjerder mot svartebørshandel.

Valutakontroll, investeringskontroll og kontroll med fordelingen av råvarer som ledd i en planmessig og rasjonell utnytting av knappe tilganger under omsyn til de behov som samfunnsmessig sett er viktigst.

Samfunnsmessig forsvarlig disponering av arbeidskraften gjennom Arbeidsdirektoratet i nært samarbeid med de faglige organisasjoner. Arbeidere som får anvist arbeid utenfor hjemstedet, sikres erstatning for de økete utgifter. Omskolering av ledig arbeidskraft til nye yrker.

Effektive tiltak til sanering av pengestellet gjennom ombytte av sedler, regulering av uttak av bankinnskudd, kontroll med bankenes kredittgivning, formuesstigningsskatt i forbindelse med registrering av all formue.

Utvidelsen av krigsskadetrygden til å gjelde velferdstap under krigen og okkupasjonen. Endring av erstatningsreglene med sikte på å heve erstatningsgrunnlaget.

Gjenoppbygging.

All kraft settes inn på gjenoppbyggingen av de krigsherjede steder under ledelse av et særskilt Statens Gjenoppbyggingsdirektorat. I Finnmark og Nord-Troms, der alt er lagt øde, gjenreises hele næringslivet med sikte på å nytte landsdelens naturrikdommer fullt ut. Gjenoppbyggingen av boliger bør foregå under omsyn til de nye vilkår for næringsdrift og samferdsel som moderne teknikk har skapt. Husene må legges på steder der de best kan sikres gode som nødvendig jord, veier, vanntilførsel og elektrisitet. Alle boliger som gjenoppbygges skal være fullverdige størrelse og kvalitet.

Det stilles opp en plan som viser i hvilken rekkefølge arbeidene skal fremmes, og når en i hovedtrekk kan regne med at gjenoppbyggingen blir ferdig.

Tekniske hjelpemidler tas i bruk, og stordrift legges an så langt råd er. Sambyggelag til løsning av større byggeoppgaver oppmuntres og støttes på effektiv måte.

Gjenoppbyggingen finansieres slik at de krigsskadelidte ikke blir sittende igjen med urimelige økonomiske byrder.

Statens Gjenoppbyggingsdirektorat utstyres med vidtgående fullmakter når det gjelder å finansiere, planlegge og lede gjenoppbyggingen, skaffe til veie og fordele de nødvendige materialene, og om nødvendig sette i verk produksjon av materialer under omsyn til at landets resurser nyttes ut planmessig.

Gjenoppbyggingsdirektoratet må ha de nødvendige distriktsrepresentanter som arbeider mest mulig sjølstendig i nøye kontakt med de stedlige myndighetene, samtidig som den lokale arbeidskraft og foretaksomhet nyttes fullt ut.

Gjenoppbyggingsdirektoratet må også dirigere den regulære byggevirksomheten som på samme tid vil foregå ellers i landet. Når gjenoppbyggingsperioden er ferdig, må direktoratet bli grunnstammen i den administrasjon som skal lede hele landets boligbygging videre etter samfunnsmessige retningslinjer.

For byer og tettgrender fastlegges utbyggingsplaner som tar hensyn til stedenes egenart og deres økonomiske utvikling og til behovet for parkanlegg og friluftsområder.

Når samfunnsinteressene krever det, må det være adgang til uten tap av tid å erverve og nytte ut grunneiendom som ligger innenfor utbyggingsområdene.

Overalt der gjenoppbyggingen får større omfang, skal bygningsloven følges med de lempninger som stedlige forhold tilsier og som er nødvendig for å hindre unødig fordyring.

De permanente kontrollerende bygningsmyndigheter utbygges slik at de kan makte den økede arbeidsmengde som gjenoppbyggingen skaper. I de enkelte fylker tilsettes byggekonsulenter.

Arbeid til alle.

Retten til arbeid likestilles med de andre demokratiske rettigheter. På første storting legges fram forslag om å grunnlovfeste denne retten.

Staten påtar seg det fulle ansvar for å skaffe arbeid til alle. I den første tiden med råvaremangel må staten sette i gang tilstrekkelige reservearbeider. Ved øket vareproduksjon må full sysselsetting sikres ved at en holder forbruket oppe og samordner den private og offentlige investering.

Forbruket holdes oppe ved omfattende trygd mot inntektstap, støtte til forbruket hos etterliggende befolkningslag, særlig støtte til å heve boligstandarden, øket fellesforbruk ved fri sykehjelp, fri utdanning, skolefrokost, bedriftsmåltider m. v. og ved økning av forbruksevnen ved nedsetting av skattene, særlig forbruksskattene for de brede lag.

Gjennom investeringskontrollen leder og støtter Staten den private investering etter samfunnsmessige nytteprinsipper som også legges til grunn ved statens og kommunenes egen investering. Summen av de private og offentlige investeringer må være tilstrekkelig til å sikre full

sysselsetning.

I dette øyemed stilles det ved siden av de vanlige offentlige regnskaper og budsjetter opp et regnskap og budsjett for hele folkehusholdningen. Det skal vise nasjonalinntekten, hvordan den fordeler seg på lønninger og andre inntektsformer, og på forbruk og investering.

Organisering av næringslivet og den økonomiske forvaltning.

Regulerings- og arbeidsreisningspolitikken ledes og samordnes under et spesielt regjeringsorgan gjennom et økonomisk samordningsråd med målsmenn for næringenes og arbeidernes og funksjonærenes faglige organisasjoner. Arbeidsdirektoratet og Prisdirektoratet legges under denne administrasjon.

Det opprettes utvalg for de enkelte bransjer med målsmenn fra statens, næringenes og arbeidernes og funksjonærenes organisasjoner. Bransjeutvalgene skal samarbeide med sentraladministrasjonen om fordeling av import- og eksportkvoter. De skal legge fram planer for gjenreisningen og utviklingen av de enkelte næringer, drive forskningsarbeid og gjøre framlegg om yrkesopplæringen på sitt område.

Produksjonsnemnder opprettes ved de enkelte bedrifter for å øke arbeidernes og funksjonærenes innflytelse og stimulere deres interesse for gjenoppbyggingen av næringslivet. Nemndene skal ha målsmenn for arbeidsgiverne, arbeiderne og funksjonærene. De skal gi råd om tekniske bedriftsspørsmål med sikte på å fremme effektiv produksjon, god bedriftshygiene og yrkesopplæring. De skal mot nødvendig taushetsplikt ha adgang til alle opplysninger om bedriftens tekniske og økonomiske forhold.

Økonomiske virksomheter som det offentlige driver, organiseres i former som gir plass for personlig initiativ og ansvar, sikrer rasjonell og økonomisk drift og aktiv innflytelse fra arbeidere og funksjonærer.

Det opprettes - et sentralinstitutt for teknisk-økonomisk forskning til i samarbeid med bransjeutvalgene og de vitenskapelige institutter å sørge for at forskningens resultater blir utnyttet i produksjonens tjeneste.

Den offentlige statistikk bygges ut og moderniseres, særlig inntekts-, lønns- og forbruchsstatistikken, og det opprettes et institutt for konjunkturforskning. Alle opplysninger som de enkelte organer innenfor stat og kommuner henter inn, gjøres tilgjengelige for alle offentlige institusjoner for å sikre full kontroll og oversikt. En tar sikte på at all viktigere revisjon legges under statens ledelse. Revisjon av regnskapslovgivningen og øket kontroll med regnskaper. Spørsmålet om standardisering av regnskapet utgreies.

Næringene.

Industri- og elektrisitetsutbygging

Høytstående teknikk og utstrakt bruk av mekanisk kraft gir industrien et stort produksjonsutbytte i varemengde pr. arbeider. En høyt utviklet industri er derfor av avgjørende betydning for vårt folks levestandard.

For å utnytte våre naturtilganger, tre, fisk, malm og andre råstoffer, vår billige kraft og vår høytstående arbeidskraft med dens anlegg for teknikk må Staten ta opp et omfattende samarbeid med bedriftene, arbeiderne, funksjonærene og deres organisasjoner med sikte på en planmessig utbygging og rasjonalisering og en sterk utvidelse av industriens kapasitet.

Rasjonell arbeidsdeling mellom bedriftene, og konsentrasjon i større enheter. Omfattende modernisering for å innhente det som er blitt forsømt under krigen og for å heve det tekniske nivå i tilbakeliggende bransjer. Staten må til enhver tid føre kontroll med at industrien, de enkelte bransjer og bedrifter arbeider med tidsmessig utstyr og metoder.

Som et ledd i arbeidet for å senke framstillingskostningene, gjennomføres en utstrakt

standardisering.

Utstrakt samarbeid mellom industrien og yrkes- og fagskolene og de tekniske forskningsinstitutter. Planmessig arbeid for høyere foredling av våre råstoffer. Industribanken styrkes. Det treffes en ordning slik at tiltak av samfunnsmessig verdi ikke stanser av mangel på kapital.

De arbeidsoppgaver som i dag i særlig grad står i forgrunnen, er: Rask løsning av jernsaken. I samsvar med endrede forhold som krigen har skapt, bygges de nye jern-, stål- og valseverk med en større kapasitet enn før beregnet.

Utvikling av skipsbyggingsindustrien. Storverksteder med moderne utstyr, og anlegg som kan bygge båter av den størrelse som skipsfarten krever. En finansiell ordning som tillater verftene å gi den nødvendige kreditt på nybyggingskontrakter.

Utbygging av den mekaniske verkstedindustri etter en landsplan basert på arbeidsdeling og spesialisering. Begrensning av antall typer og større serieproduksjon med sikte på billigere framstilling og bedre betingelser for reparasjon og vedlikehold.

Øket produksjon for å dekke landsviktige behov som transportmidler, motorer og andre tekniske hjelpemidler og anlegg for jordbruk og fiske.

Rasjonalisering av treforedlingsindustrien. Høyere foredling av de råstoffer skogen gir oss.

Planmessig utbygging av en moderne fiskeforedlingsindustri hvor hovedvekten legges på tidsmessige anlegg for tilvirkning av fersk og frossen fisk og fiskefilet. Sildolje- og sildmelindustrien rasjonaliseres.

Utbygging av kjemisk og elektrometallurgisk industri i samband med et energisk arbeid for å sikre de nødvendige avsetningsmarkeder.

Hurtig utvidelse av garnproduksjonen og utbygging og modernisering av tekstilindustrien som helhet for å dekke en større del av den omfattende import.

Rasjonalisering av fiskeredskapsindustrien.

Effektive tiltak både på det finansielle og tekniske område for å sette bygningsindustrien i stand til å løse de store oppgaver den står foran. Gjennomførelse av en rasjonell driftsordning som sikrer bygningsarbeiderne en jevnere beskjeftigelse.

Effektiv utnyttelse av de anlegg staten overtar etter tyske og nazistiske eiere.

Rask utbygging av vår vannkraft etter en landsplan med sikte på en sterk økning i bruken av elektrisitet både i næringslivet og hjemmene. Statsstøtte til nedskrivning av anlegg, særlig for de distrikter som ennå mangler kraft. Utbygging av våre fabrikker for framstilling av elektrisk materiell.

Eget industridepartementet.

Jordbruket.

Jordbruket sikres jamnstilling med andre næringer til trygging av arbeidsmuligheter og for landsbygdas arbeidende folk.

En tar sikte på jamn og stabil produksjon og fastlegging av prisene på jordbrukets produkter slik at driften blir lønnsom og det blir mulig å planlegge produksjonen på lengere sikt.

Jorda skal på trygge kår tilhøre de arbeidende jordbrukere.

Begrensning av retten til pantsetting av jord og skog. Driftskredittkassa utbygges og gis nye oppgaver. Statens jordbrukskreditt forenkles.

Samvirkende familiebruk skal være grunnlaget for jordbruksnæringen. Støtte- og reguleringstiltakene må medvirke til å skape høvelige bruksstørrelser og sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk av jorda.

Jordlov, utskiftningslov og regler for lån og bidrag til nydyrking og bureising utformes med sikte på hurtig og sterk utvidelse av for små bruk. Videre utstyking av små bruk må hindres.

Der det er mulig sikres brukene beite, skog eller almenningsrett nok til eget behov.

Bygging av seter- og heibeiteveier.

Effektive tiltak for å hindre at landssvikene kan bli sittende med jordeiendommer eller at de kan oppnå det samme ved proforma-overføring av eiendommen til annen eier. Det økonomiske oppgjør må ta sikte på at jorda kan nyttes som tilskottsjord for småbruk, mønsterbruk o.l.

Støttebruk trygges på samme måte som familiebrukene når forholdene gjør slik bruksmåte forsvarlig.

Effektiv utnyttning av alle tekniske hjelpemidler. Støtte til maskinlag og maskinholdere for å gjøre bruken av store jordbruksmaskiner økonomisk forsvarlig og mulig for alle og for å løse trekk-kraftspørsmålet for små bruk. Øket bruk av elektrisitet i jord- og hagebruket ved fastsetting av rimelige tariffer og billig framstilling av høvelige elektriske hjelpemidler. Staten støtter bygging av tørkeanlegg, fryserier, siloanlegg, gjødselkjellere, praktiske uthusbygninger og vanningsanlegg. Rasjonalisering av industri som foredler jordbrukets produkter. Jordbrukets tekniske hjelpemidler framstilles her i landet for å skaffe typer som høver for norske forhold.

Øket forskning og forsøksdrift i jordbrukets tjeneste. Skoler, forsøksgårder og mønsterbruk drives etter linjer som høver for norske familie- og støttebruk. Forskningsresultatene settes om i praksis ved faglig opplæring av flest mulig jordbruksarbeidere og brukere.

Husdyrproduksjonen baseres mest mulig på norske formidler. Intensivering av bedriftsmåten ved framstilling av kvalitetsprodukter. Staten bidrar til å fremme en rasjonell bruksmåte og sørger for en rimelig fordeling av arbeidsoppgavene etter naturlige betingelser mellom ulike strøk og bruksstørrelser. Så vidt mulig sikres smånæringene fortrinnsvis for de mindre bruk.

Omsetning og transport forenkles og gjøres billigere. Standardisering og kvalitetskontroll for jordbrukets produkter.

Boligstandarden for landsbygdas folk heves bl. a. med sikte på å lette husarbeidet. Alle sosiale tiltak må gjelde likt for bygd og by. Høve til å delta i kultur- og samfunnsliv ved trygging av rimelig fritid.

Samvirkeiltakene i produksjon og omsetning støttes og bygges videre ut. Råd og utvalg som skal ta vare på jordbruksfolkets økonomiske og faglige interesser sikres en sammensetning som er i samsvar med retningslinjene for et økonomisk demokrati.

Utbygging av regnskapsføring og statistikk grunnet på kjennskap til jordbrukets faktiske driftsforhold. Økonomisk og geologisk kartlegging av landets jordbruksmuligheter. Staten bidrar til å holde omkostningene nede, særlig ved lån og støtte til tiltak som øker avkasting og produksjonseffektivitet.

Arbeids- og lønnsvilkår baseres på tariffavtaler mellom arbeidernes og arbeidsgivernes faglige sammenslutninger.

De faglige organisasjoner støttes i sitt arbeid for å bedre kårerne til det arbeidende folk i jordbruksnæringen.

Skogbruket.

Gjenreising av skogen i raserte og overavvirkede strøk. Øking av skogarealene særlig i de skogfattige strøk langs kysten og nordpå. Skogreisinga må bygge på full utnyttning av faglig forskning og forsøksdrift for å sikre en skogbestand som passer for naturtilhøva på de ulike steder i landet.

Større skogeiendommer som ikke drives i tilknytning til alminnelig gårdsbruk, bør når almene omsyn tilsier det, erverves av staten og legges under samfunnsmessig forvaltning.

Almendingssystemet utvides slik at i bygder med nok skog blir alle jordbruk sikret trevirke til husbehov. I privatskogene fremmes samdrift og samvirke.

Offentlig skoginspeksjon og tvungen forstlig blinking. Øket faglig myndighet for skogrådene, som sikres en demokratisk sammensetning.

Videre utvikling av forstlige prinsipper og metoder som passer for norske forhold. Øket arbeid ved forsøk og opplæringskurser for å fremme praktiske arbeidsmåter og redskapstyper.

Ordning av forholdet mellom skog og beite.

Øket fart i bygging av skogbilveier.

Statens støtte til skogbruksnæringen utformes slik at den fremmer arbeider som øker skogens avkastning og senker omkostningene ved skogsdriften. Skogkulturavgiftens virkeområde utvides. Skogforbedringstiltakene legges slik an at skogsarbeiderne sikres jamne, tilstrekkelige og varige arbeidsmuligheter.

Lønnsomheten sikres ved øket avkastning, rasjonalisering av driftsmåten og full utnytting av alt skogsvirke. Treforedlingsindustrien bringes til den høyest mulige effektivitet for å sikre rimelige tømmerpriser.

Samfunnsmessig kontroll av tømmeromsetningen. Det skapes en utjamningsordning for tømmerprisene for å motvirke store svingninger i den årlige avvirkning. På grunnlag av utjamningsordningen avtales lønsvilkårene i skogbruket så tidlig at skogsdriften kan foregå til rett tid med full nytting av de beste vær- og føreforhold.

Tømmerprisene settes slik at hogstmoden skog i avsides strøk kan nyttes best mulig.

Rådbøtene for å heve skogbrukets lønnsomhet må følges av tiltak som bedrer lønns- og levekårene til skogsarbeiderne. Skogsarbeiderne sikres gode boliger med nok jord. Der det er mulig legges boligene slik at skogsarbeiderne kan bo hjemme under arbeidet i skogen.

Fiske og fangst.

Økonomisk kartlegging av kystens næringsveier og tilrettelegging av nye arbeidsmuligheter for kystfolket ved planmessig industrireising, bureising og boligbygging i distriktene.

Fiskeflåten gjenoppbygges hurtig og planmessig ved norske båtbyggerier og motorfabrikker. Aktive fiskere som har mistet sine fartøyer under krigen gis fortrinsrett ved tildeling av materialer og byggeplass til reparasjoner og nybygging. Det gjennomføres standardisering og seriebygging av fartøyer og motorer, slik at byggeomkostningene reduseres, og for at fiskerne kan få gode og store nok båter som passer for de enkelte strøk og muliggjør effektive driftsmåter. Fiske som krever stor kapital bør drives på samvirkebasis.

Ervervelse av eiendomsrett til fiskefartøyer over en viss størrelse gjøres avhengig av konsesjon fra det offentlige etter tilråding fra fiskerorganisasjonen.

Lønnsomheten i fisket trygges ved planmessig reising av fryse- og kjøleanlegg, utbygging av en moderne fisketilvirkningsindustri som muliggjør rasjonell produksjon av kvalitetsvarer. Ved utbyggingen av denne industri må det tas sterkt omsyn til arbeidslivet i fiskeridistriktene.

Tilvirkning og eksport av alle fiskeprodukter reguleres av staten. Tilvirknings- og eksportorganene utbygges etter hvert på samvirkebasis, slik at fiskerne selv kan overta den innenlandske omsetningen, tilvirkningen, transporten og eksporten av fisk og fiskeprodukter.

All adgang til tilvirkning, omsetning og eksport skal være avhengig og godkjenning fra staten etter innstilling fra fiskernes organisasjoner.

Import, innenlands produksjon og omsetning av fiskeredskaper og annet utstyr til bruk i fisket og fiskeforedlingen organiseres gjennom samkjøp og produksjonslag.

Fiskeribanken bygges ut til et kooperativt finansieringsinstitutt for hele næringen. Den må settes i stand til helt ut å finansiere fisket og fiskeforedlingen, anskaffelsen av fiskefarkoster og driftsmidler, og produksjon og omsetning på samvirkebasis av motorer og redskaper, olje og agn.

Sjøgrunn i krigsherjede strøk reguleres av staten slik at det kan bli gode arbeidsforhold for fisket og fisketilvirkningen og gode boligforhold. Det opprettes fiskeristyrer i alle fiskekommuner og havnestyrer i alle fiskehavner.

En tilfredsstillende løsning av sjøgrensespørsmålet påskynnes, og de norske fiskeres rettigheter på bankene utenfor sjøgrensen trygges. I vår handelspolitikk skal fiskerienes interesser vies sterk oppmerksomhet og det settes i gang et planmessig arbeid for utvidelse av våre fiskemarkeder. Fiskerienes representasjon i utlandet styrkes.

Videre utbygging av yrkesskoler for fiskerne.

Fiskeriadministrasjonen utbygges og gjøres mer effektiv. Det opprettes eget fiskeridepartement.

Inngående gransking av de enkeltpersoner og selskaper som har etablert seg i næringen under krigen. Anlegg og sjøgrunn som tilhører N.S.- medlemmer eller unasjonale elementer overtas av fiskernes organisasjoner etter takst og nyttes til sjøtilvirkning og samvirketiltak.

Hvalfangstflåten moderniseres og gjenoppbygges hurtigst mulig under samfunnsmessig kontroll.

Fangsten begrenses ved mellomfolkelige avtaler, slik at stabil drift sikres for framtida.

Hvalfangernes arbeidsforhold må bringes i samsvar med lovgivningen for industriens vedkommende.

Sælfangstflåten må snarest gjenoppbygges i den utstrekning som svarer til den beskatning sælbstanden tåler. Bedriften må som for hvalfangstens vedkommende underlegges samfunnsmessig kontroll gjennom et råd som svarer til Hvalrådet.

Samferdsel.

Landsomfattende offentlig regulering av utbyggingen og driften av de innenlandske samferdselsmidler med sikte på en rasjonell utnyttning av de samlede samferdselsmidlers kapasitet og dekning av trafikk- og transportbehovet.

De forskjellige distrikters og næringers transportbehov kartlegges, og på dette grunnlag reguleres utbyggingen av jernbane-, vei-, sjø- og luftnettet samt importen og den innenlandske produksjon av transportmidler. Valget mellom anlegg av jernbaner og veier for biltransport skjer på grunnlag av driftsøkonomiske beregninger. Rask elektrifisering av stambanene og av andre jernbaner i den utstrekning nasjonale og samfunnsøkonomiske hensyn tilsier det. Skipstypene for kyst- og lokalfarten tilpasses den fart de skal settes inn i og standardiseres for å bringe bygge- og driftskostnadene ned.

For å få en tilfredsstillende utbygging av hovedtransportnettet må ikke bare jernbanene, men også de store kyst- og lokalruter overtas av staten eller fylkene og ledes av fagorganer med selvstendig myndighet og sakkyndig administrasjonsapparat. Staten, fylkene eller felleskommunale selskaper overtar bilrutetrafikken i den utstrekning det er nødvendig for å sikre en rasjonell drift og gjøre mulig en økonomisk utjamning mellom tettbygde og folkefattige strøk. Annen ervervsmessig bilkjøring, kystrutetrafikk, lokalrutefart og kystfart med fraktfortøyer gjøres avhengig av offentlig bevilling.

Driften av de forskjellige land-, kyst- og lufttransportmidler samordnes, bl. a. ved regulering av ruteplaner, dirigering av ikke-rutegående transportmidler, fordeling av last og ved takstregulering. Dirigeringen av lastebilenes innsats skjer ved de eksisterende transportformidlingssentraler som utbygges under omsyn til etterkrigsforholdene.

Effektiv ordning av postruter og fortsatt utbygging av telegraf- og telefonnettet med kabelanlegg og automatisering av abonnenttelefonen.

Arbeidet med overtaing av de private lokale telefonanlegg påskynnes slik at all lokal telefondrift i likhet med telegrafen og rikstelefonen samles på statens hånd.

Gjenoppbyggingen av landets utenriksflåte skjer ved samarbeid mellom rederiene under statens kontroll med sikte på redusering av bygge- og driftskostnader ved standardisering, fellesinnkjøp og felles utnyttning av tekniske erfaringer og med sikte på at tonnasjen blir hensiktsmessig fordelt på linjefartøyer, trampfartøyer og spesialfartøyer. Sjømannsstanden må få andel i skipsfartens ledelse. Under myndighetenes medvirken sørges det for at norsk skipsfart står samlet i internasjonale sjøfartsspørsmål. Norge må gå inn for regulering av den internasjonale skipsfart gjennom United Maritime Authority eller liknende organisasjon også etter krigen. Målet for skipsfartspolitikken må være å gjenreise og sikre Norges andel i verdens skipsfart i samsvar med Norges tradisjoner og særlige forutsetninger på dette område. Nye linjer opprettes med sikte på de nye veier som krigen har skapt for vareutveksling mellom

landene.

Staten sikrer seg ledelsen av og kontrollen med norsk luftfart.

Til gjennomføring av de foran nevnte reguleringer opprettes det sakkyndige sentraler og lokale organer. Sentraladministrasjonens kontorer for kommunikasjonssaker samles og bygges ut i et eget kommunikasjonsdepartement.

Hotell, restaurant- og reiseliv.

Landets hotell- og reiseliv gjenreises for å imøtekomme folkets stigende feriebehov og for å utvikle den utenlandske reisetrafikk, som skaffer landet valuta.

Alle hotell- og reiselivssaker i statsadministrasjonen legges under ett departement.

Det opprettes et statsstøttet finansieringsinstitutt for hotellenæringen for å skaffe kapital til bygging av moderne turisthoteller under betryggende kontroll på de steder som har vilkår for lengst mulig sesong.

Spørsmålet om folkehoteller, ungdomsherberger og billige feriesteder løses.

For å utnytte Nord-Norges store muligheter som turiststrøk, bygger staten turiststasjoner i denne landsdelen.

Hotell-loven revideres slik at kravet om fagbrev også kommer til å omfatte restaurantdrift.

Turistreklamen i utlandet gjøres mest mulig effektiv, bl. a. ved oppretting av reklamekontorer i samarbeid med presse-attasjeene.

Boligsak.

Hver norsk mann og kvinne har rettmessig krav på en tilfredsstillende bolig etter familiens størrelse, til en pris som står i rimelig forhold til inntekten. Barn og ungdom har krav på plass til leke- og fritidssystemer, voksne skal ha samlingslokaler for et fritt, demokratisk organisasjonsliv.

For å møte disse krav, og gjenvinne det som er forsømt under 5 års krig, må samfunnet gripe aktivt inn i all byggevirksomhet slik at hele landets muligheter og den enkeltes arbeidskraft og foretaksomhet nyttes fullt ut.

Overalt hvor en samlet løsning av større byggeoppgaver er mulig, må stat og kommune samarbeide med boligsamvirkelag, som også bør trygges ved lovbestemmelser. Både sambyggelag og selvbyggere støttes ved sakkyndig veiledning og økonomisk hjelp.

Stat og kommune må få avgjørende innflytelse over utnyttelsen av grunneiendommer, slik at byer og tettgrender kan bygges ut skritt for skritt etter faste planer. Kontroll med salg av faste eiendommer, særlig tomter, med sikte på rimelige tomtepriser.

Det oppnevnes en Boligplankomité som gir forslag til samordning av alle grener av bolig- og byggevirksomheten: Distriktsplaner og byplaner - de enkelte kommuners byggeprogrammer som blir samlet til en landsplan - finansiering og offentlig støtte - forskningsarbeid for å finne fram til de rette boligtyper og byggemetoder, møbler og husutstyr - opplysningsarbeid i boligspørsmålet. For å legge til rette det arbeidet som straks må settes i verk, opprettes et Statens Boligkontor.

Det opprettes snarest mulig et Finansieringsinstitutt for boligbyggingen. For å sikre at alle får like rett til rimelige lån, må instituttet stå som formidler mellom låntakerne og de finansinstitutter som allerede finnes. Det må sørge for en alminnelig kreditt til lavest mulig rente bygd på pantesikkerhet, yte rimelige lån ut over vanlig pantesikkerhet og gi husleiestønad til barnrike familier og folk med særlig lave inntekter.

Så lenge det er bolignød gjennomføres offentlig formidling av boliger. Det husrom som finnes må fordeles rettfærdig og rasjonelt om nødvendig ved rekvirering av rom eller boliger. Husleiene må fortsatt reguleres og det nåværende lovverk om husleieforhold bygges videre ut. Husleienedsettingen opprettholdes.

Finanser, handel, lønninger.

Penge- og valutapolitikk.

Norges Banks pengepolitikk, bankenes kredittpolitikk og vår valutapolitikk innordnes under Finansdepartementet med støtte av et Penge- og Finansråd. Oppretting av særlige organer til sikring av en rasjonell kredittpolitikk fra bankenes side og offentlige representanter i bankenes styre.

Spørsmålet om samfunnets overtaing av bank- og forsikringsvesen utgreies og søkes så snart råd er gjennomført i den utstrekning en finner det nødvendig.

Utbygging av de særlige kredittinstitutter for de forskjellige næringer og øket spesialisering av bankene i dette øyemed. Pengeverdien og prisene stabiliseres på et nivå som skaper et trygt grunnlag for produktiv virksomhet. Tilpassing av valutakursen til dette nivå.

Fortsatt begrensning av utbytter og honorarer i aksjeselskaper.

Tiltak til lettelse av de mellomfolkkelige betalingsforhold støttes, likeså opprettingen av mellomfolkkelige kreditt- og finansieringsinstitutter.

Finans- og skattepolitikken.

Statsbudsjettet avpasses etter konjunktursituasjonen, slik at private og offentlige utbetalinger er tilstrekkelige til å sikre arbeid til alle.

Spørsmålet om budsjettbalansering, gjeldsavbetaling eller nye låneopptak avgjøres ut fra samme omsyn.

De kommunale budsjetter samordnes med statens finanspolitikk og statsbudsjettet for sammen med dette å inngå i det samlede folkehusholdningsbudsjett.

For å lette statens gjeldsbyrde holdes mest mulig av statsgjelden flytende.

Progressiv skatt på formuesstigning under krigen.

Særskilt krigsskadeavgift som ledd i en rettferdig fordeling av krigsskadene. Verdaukskatt på fast eiendom.

Registrering av all privat formue, sedler, ihendehaverobligasjoner, pantobligasjoner, andre verdipapirer, verdigjenstander og fast eiendom.

Hele vår toll- og skattepolitikk bringes i samsvar med den aktive arbeidsreinsningspolitikken. Fordeling av skattebyrdene etter økonomisk bæreevne. Forenkling av skattesystemet. Videre gjennomføring av prinsippet kildebeskatning, særlig for verdipapirer.

For å fremme moderniseringen av våre næringer endres reglene for avskrivning for anlegg og maskiner og det gis fradrag for utgifter til forskning. Skattelettelse for nye tiltak og skattelettelse som ledd i en familievennlig politikk.

Skatteinnfordringen gjøres effektiv gjennom skatt av årets inntekt. Likningskontrollen utbygges på grunnlag av registrering av all formue. Adgang til å pålegge offentlig revisjon. Forbruksskattene nedsettes og omsetningsskatten reduseres og omlegges med sikte på gradering etter forbrukets art. Hel opphevelse av omsetningsskatten for boligbygging. Arveavgiften økes og satsen graderes etter arvingenes øvrige formue.

Arbeidet med utjamning av skattetrykket mellom kommunene føres videre. Spørsmål om samskatt og begrensning i variasjonene i de skattefrie fradrag utgreies. Oppretting av et institutt til gransking av skattetrykkets fordeling og virkninger og av andre lands skattepolitikk.

Handelen

Handelspolitikken må føres i samsvar med landets utenrikspolitikk så landet sikres en fri og uavhengig stilling.

Våre eksportnæringer sikres hensiktsmessige markeder som ledd i en mangesidig

utenrikshandel uten for sterk avhengighet av det enkelte land. Eksportkontrollen opprettholdes og utbygges etter de nye forhold. Effektiv undersøkelse av våre eksportmuligheter gjennom utbygging av vår handelsrepresentasjon i utlandet. Øket propaganda for norske varer og kvalitetskontroll med eksportvarer. Utvidelse av systemet med eksportkreditter. Organisering av eksportnæringene i eksportlag og eksportkontorer under tilsyn av staten.

Kontroll med innførselen gjennom lisenssystem. Felles import av varer til bransjen gjennom bransjeutvalgene og fellesinnkjøpslag.

Oppretting av Statens Kullforretning. Staten overtar importen av olje og bensin og regulerer detaljomsetingen. Statens Kornforretning overtar importen av forstoffer. Staten overtar innførselen av kaffe og sukker og innførsel og omsetning av lægemidler.

Staten støtter tiltak til fremme av handel mellom landene. Særlig vekt legges på samarbeid med de andre nordiske land.

Den innenlandske handel rasjonaliseres. Kooperasjonen støttes. Offentlig kontroll med opprettelsen av nye handelsbedrifter gjennom investeringskontrollen. Betyggende kontroll med kvalitet og priser.

Lønnspolitikk.

Lønninger og priser må sees i sammenheng. Det er av største betydning for gjenreisningen og for å få hevet levestandarden at prisnivået holdes så lavt som råd er. Reallønnen heves ikke bare gjennom høyere lønninger, men også ved skattereguleringer, ved nedsettelse av prisene på viktige forbruksartikler og ved sosialpolitiske tiltak.

Solidarisk lønnspolitikk med særlig sikte på bedring av lønnsvilkåra i etterliggende yrker. Lik lønn for mann og kvinne for samme arbeid.

Arbeidsfreden er en nødvendig forutsetning for at gjenreisningen skal lykkes. Arbeidsfreden kan imidlertid bare varig sikres ved at arbeiderne og funksjonærene får øket innflytelse over det økonomiske liv, og ved at forhandlingene baseres på fullstendige opplysninger om bedriftenes lønnssevne. Det opprettes et lønnsøkonomisk institutt i tilknytning til Statistisk Sentralbyrå.

Sosialpolitikk.

Målet for norsk sosialpolitikk må være å skape sosial trygghet, dvs. vern av liv, helse og arbeidskraft og sikring mot sykdom, arbeidsløshet og andre uforutsette ulykker som rammer familien eller den enkelte. Fattigvesenet må avskaffes og erstattes med et system av sosiale trygder. De forskjellige sosiale trygder moderniseres og organiseres til en sammenhengende landsomfattende trygd mot uforskyldt tap av inntekt. Stønadene settes så høyt at den gir rimelig utkomme. Økonomisk og praktisk hjelp for familien tilpasses i forhold til forsørgelsesbyrden.

Vernelov for særlig vanskelig stilte og ubeskyttede grupper av arbeidere, som skog- og landarbeidere, hushjelp og de som arbeider ved sykehus og andre sosiale institusjoner, må gjennomføres. Det gjennomføres en pensjonsordning for sjøfolk.

Barneforsorgen moderniseres og omorganiseres under en felles ledelse med forenklet administrasjon. Utbygging av omsorgen for vanføre, døve, blinde og åndssvake. Satsene for alderstrygden heves og aldersgrensen settes ned. Utbygging av helsestasjoner for mødre, spebarn og barn under skolepliktig alder, helsekontroll for ungdom i overgangsalderen gjennomføres.

Staten overtar utdanningen av sosialarbeidere og oppretter skoler som kan sikre at behovet for kvalifisert arbeidshjelp blir dekket.

Folkehelsen som er satt tilbake under krigen gjenreises med planmessige tiltak ledet av Statens organer i samarbeid med kommunene og de frivillige helseorganisasjonene. Det forebyggende helsearbeid bygges ut og nødvendige administrative organer for dette skapes. Spesielle helsetiltak settes i verk for de politiske fangene, sjøfolkene, soldatene og andre hvis helse har lidt særlig under krigen. Forsterket kamp mot de store folkesykdommer som

tuberkulose, revmatisme og veneriske sykdommer. Loven om tvungen syketrygd for alle gjennomføres straks, slik at enhver får den best mulige behandling av sin sykdom.

Loven om ulykkestrygd for industriarbeidere og for sjøfolk og fiskere revideres med sikte på høyere ytelser. Arbeidsgivernes særstilling ved ansvar for ulykker i virksomheten oppheves. Spørsmålet om å bringe yrkessykdommer inn under loven utgreies.

Sykepleierskeloven gjennomføres og helsesøstersaken tas opp.

Folkeernæringen et av de viktigste grunnlag for bevaring av helse og arbeidskraft kan ikke lenger overlates til tilfeldighetene og være avhengig av private interesser. Samfunnet må ta på seg den forpliktelse å sikre alle sine medlemmer en fullverdig kost. Herunder må gripes inn både i den hjemlige matproduksjon, importen og prisdannelsen. Øket bruk av landets egne produkter. Mer effektiv kontroll med matvarer.

De skadelige følger av feilernæring og underernæring under okkupasjonen må gjøres gode igjen ved en bevisst planmessig ernæringspolitikk fra statens side i samarbeid med representanter for produsenter og forbrukere, etter de retningslinjer som er trukket opp gjennom internasjonale avtaler.

Idrettslivet bringes på fote ved øket støtte fra staten og kommunenes side under betryggende helsekontroll. Ungdommen må få de nødvendige idrettsanlegg med moderne øvelsesmateriell. Målet er folkeidrett, ikke stjernedyrkelse.

Det bør gjennomføres 3 ukers ferie for alle lønsmottakere. Arbeidet for bedre utnyttelse av ferier og fritid føres videre. Staten sikrer seg eiendomsretten til den delen av høyfjellet som nå er i privat eie for å trygge bøndernes bruksrettigheter og bevare høyfjellet som naturpark for hele folket. Også strandretter og andre naturverdier må sikres av det offentlige for å gjøre det mulig for hele folket å nyte den norske naturen.

Offentlig tilsyn og kontroll med innsamlinger.

Oppreisning og erstatning for krigens offer.

Det bevilges æreslønn til familiene etter patrioter som er henrettet eller har mistet livet på annen måte, og til folk som er blitt invalider ved tortur, fengselsopphold o. l.

Økonomisk godtgjørelse til politiske fanger som har lidd slike tap at deres kår er blitt forverret. Rimelig erstatning for materiell skade som er oppstått på grunn av innsats i frihetskampen.

Alle som har måttet forlate sitt arbeid på grunn av fengsling, politisk forfølgelse eller annet overgrep, eller for å gjøre tjeneste i det norske forsvar og motstandsbevegelsen, skal ha sine gamle stillinger eller tilsvarende arbeid.

Sjøfolk som har seilt under krigen sikres avløsning og arbeid, eller opplæring i land om de ønsker det.

Ungdom som på grunn av særlige forhold under krigen har vært forhindret fra å få utdanning eller har fått sin utdanning avbrutt, sikres hjelp til å ta igjen det de har forsømt.

Edruelighetsarbeid.

Kampen mot drikkeondet er et ledd i arbeiderklassens frigjøringsarbeid. Effektivt opplysningsarbeid må være det grunnleggende i kampen mot drikkeondet. Undervisningen i skolen i alkoholspørsmålet må gi de nødvendige kunnskaper om alkoholens virkninger og den må utvides til å omfatte årsakene til alkoholismen. Det løyves de midlene som trengs til den almene opplysning for stigende folkeedruelighet. Effektiv kontroll med og skarp håndheving av edruelighetslovgivningen. Uforsonlig kamp mot smugling, gauking og hjemmebrenning. Privatøkonomiske interesser i rusdrikktilvirkning og omsetning avvikles. Kommunenes sjølbestemmelsesrett i bevillingssaker opprettholdes. Spørsmålet om skjenkerett for turist- og høyfjellshoteller avgjøres av en nemnd oppnevnt av Regjeringen etter at vedkommende kommunestyre har uttalt seg.

Opplæring og vitenskap.

Skole og opplæring.

Den oppvoksende slekt sikres full utvikling av evner og anlegg og oppdras til dugelige og ansvarsbevisste medlemmer av vårt demokratiske samfunn. Like rett for alle til opplæring og utdanning uansett økonomisk stilling, og uansett hvor en bor i landet.

Eget departement for undervisning, folkeopplysning, forskning og kunst.

Øket omsorg for barn i førskolealderen under sosialpedagogisk utdannede lærere. Samfunnet må bygge ut barnehagestellet i samsvar med moderne krav.

Videre styrking og utbygging av folkeskolen som sams grunnlag for all videre utdanning. Særlig vekt på styrking av landsfolkeskolen, bl.a. ved å samle elevene i større og bedre utstyrte skoler på sentrale steder. Gjennomføring av arbeidsskoleprinsippet i samsvar med normalplanen. Nødvendige læremidler må bli skaffet. Utbygging av skolelegevesenet, helsekontrollstasjoner, utvidet tannrøkt. Gjennomføring av skolefrokosten. Husstell blir obligatorisk fag i landsfolkeskolen.

8 års obligatorisk skolegang. Det 8. skoleår kan være en almendannende eller yrkesbetont framhaldsskole for dem som ikke får annen skolegang. 2-årige framhaldsskoler der det høver. Den nye loven om framhaldsskoler vedtas og settes i verk. Lov om ungdomsskole. Arbeiderungdommen i bygd og by sikres større muligheter til å søke disse skolene. Skoledirektører i alle fylker.

Yrkesopplæringen styrkes innen alle næringsgrener og yrker. Yrkesopplæringsstellet bygges slik opp at den ungdom som går den praktiske utdanningsvei med minst mulig tidstap kan gå gjennom alle opplæringsstellers ledd fram til høyskolene. Den nye lov om yrkesskoler settes ut i livet etter en fast landsplan snarest råd er. For de ungdomskull som i krigsårene ikke har fått nødvendig faglig opplæring ordner staten ekstraordinære yrkeskurser. Tiltak med verkstedsskoler knyttet til bedrifter og yrkesorganisasjoner støttes. Yrkeslærernes utdanning og lønn bringes på høyde med andre læreres. Lærlingelov for håndverk og industri og andre næringsgrener hvor forholdene ligger til rette for det. Obligatorisk tilleggsundervisning i læretida, undervisningen i ordinær arbeidstid. Utgiftene til yrkesskolestellet bæres av staten, utgiftene til opplæringa på arbeidsplassen av bedriftene. Egen avdeling i Undervisningsdepartementet for yrkesskolestellet. Videre utbygging av arbeidsformidling og yrkesrettledning i samordning med yrkesopplæringa.

Den høyere skolen sikres gode vilkår. Regulering av elevtilgangen i samband med utbyggingen av yrkesskolestellet. Videre utbygging og gjennomføring av landsplanen om statsdrevne gymnas og realskoler for bygdeungdommen. Effektiv stipendieordning som sikrer den ungdom som trenger, det, fullt underhold i skoletida. Begrensning av elevtallet i klassene. Undervisningen må bygge på elevenes selvaktivitet.

Reising av en statens brevskole i samarbeid med kringkastingen og det øvrige skolestellet.

Effektiv kontroll med private skolekurser, handelsskoler, brevskoler o. l.

Utvidet støtte til fysisk fostring blant barn og ungdom. Skoleidrett innføres som fag i alle almendannende skoler med kyndig ledelse og inspeksjon. Gymnastikkinspektører i alle fylker. Reising av idrettshøyskole.

Tilstrækkelig skoleheimplass for barn og ungdom som vergerådene må ta seg av. Forsvarlig gransking og differensiering av barna i skoleheimene og omlegging av skoleheimene i samsvar med moderne oppdragelsesprinsipper.

All lærerutdanning overtas av staten. Bedre utstyrte lærerskoler. Filolog- og realiststudiet må legges om og gi en virkelig lærerutdanning. I all lærerutdanning må psykologi og pedagogikk få en sentral plass. Utbygging av et moderne pedagogisk institutt.

Regulering av tilgangen til universitetet og høyskolene etter det landet trenger. Det må tas sikte på at staten fullt ut bekoster utdanninga for begavet ungdom som selv ikke har økonomisk evne til det.

Folkeopplysning, vitenskap og kunst.

Det organiserte opplysningsarbeid for voksne bygges ut, bibliotekstellet gis øket støtte og tilpasses de ulike forhold i landet. Studiearbeidet blir bygd opp omkring biblioteker og folkeboksamlinger. Staten oppretter bibliotekskole. Norsk Riksringkastings arbeid for folkeopplysningen styrkes. Oppretting av et nett av studieringer i forbindelse med kringkastingsens foredragsvirksomhet.

Fastere organisering av og sterkt utvidet støtte til det vitenskapelige forskningsarbeid. Planen om eget universitet i Bergen realiseres. Oppretting av forskningsinstitutter. Utvidet kulturelt samarbeid med våre allierte og våre grannfolk.

Bildende kunst gis bedre kår. Stat og kommune må støtte norsk kunst ved å gi kunstnerne oppgaver. Statens kunstakademi støttes. Det folkelige musikkliv styrkes og utvikles. Musikkhøyskole. Øket støtte til teatrene. Riksteatret settes ut i livet. Teater- og filmskole opprettes. Teateramatørene gis støtte og rettleiing av det offentlige. Øket arbeid for å fremme god norsk litteratur. Museene trekkes aktivt inn i folkeopplysningsarbeidet. Tidsmessig fredningslov for oldtidsminnesmerker.

Fortsatt arbeid for å nå fram til et samnorsk mål på folkemålets grunn.

Folkestyret.

Folkestyre og rettsvesen.

Stemmerett og valgbarhet fra 21 år.

Statens organer gjøres mer handlekraftige for å makte de nye store oppgavene. Stortinget må i større grad enn hittil samle seg om hovedspørsmålene i landets politikk, mens avgjørelsen av detaljspørsmål blir overlatt Regjeringen, sentral- og fylkesadministrasjonen. Stortinget skal i samsvar med grunnloven trekke opp de store linjene, vedta lovene, skattene og hovedpostene i budsjettet og føre kontroll med Regjeringen og administrasjonen. Det innføres en ordning med faste spørretimer og plikt for regjeringsmedlemmer til å gi svar på spørsmål.

Til støtte for statsrådene innføres en ordning med statssekretærer i de enkelte departementer. De tilsettes og går av sammen med statsrådene.

Arbeidsordningen i departementene moderniseres og rasjonaliseres. Offentlige kommisjoner og komiteer som settes ned for å utrede spesielle spørsmål skal arbeide raskt og det skal alltid settes en bestemt tidsfrist for levering av innstillingen.

For å fremme effektivitet i administrasjonen og i samsvar med de utvidede oppgaver offentlige organer arbeider med, må lønnsnivået i offentlig administrasjon heves så det offentlige kan sikre seg godt kvalifiserte krefter. Det gis plass i administrasjonen for folk med praktisk og teoretisk innsikt i alle sider av den økonomiske virksomhet.

Rettsvesenet skal hvile på et demokratisk grunnlag. Juryinstitusjonen opprettholdes. Utvidet adgang til fri rettshjelp for småkårsfolk. Soning av straff omlegges til å tjene sosialt oppdragende formål.

Organisasjons- og forhandlingsrett for alle grupper av arbeidere og funksjonærer.

Rekrutteringen og utdanningen i politiet organiseres med sikte på å skape et helt ut demokratisk politi, som sikrer samfunnet mot landsforræderske eller fascistvennlige elementer.

Kommunene.

Det kommunale sjølstyre trygges med sikte på å nyttiggjøre det lokale initiativ som et viktig ledd i den plan-økonomiske politikken. Ved at staten overtar mest mulig av de samfunnsmessige fellesoppgavene, sikres alle kommuner en viss minimumsstandard av sosiale og kulturelle goder. Gjennom planmessig arbeidsreisning, fortsatt skatteutjamning og andre statstiltak lettes skattetrykket i kommunene og styrkes det økonomiske grunnlaget særlig i de svakest stilte kommuner.

De juridiske spørsmål som gjelder kommunenes administrasjon bør fortsatt ligge under Justisdepartementet. Statens ledelse og kontroll av kommunalpolitikken ellers bør utøves gjennom de respektive departementer.

Utenrikspolitikk og forsvar.

Utenrikspolitikk.

Norge skal delta i oppbyggingen av den internasjonale organisasjon til sikring av freden.

Det samarbeid som under krigen er skapt mellom De forente Nasjoner må danne utgangspunktet for norsk utenrikspolitikk. Det legges vekt på å utbygge videre det gode forhold til de ledende allierte stormakter. Samarbeidet med våre nordiske grannfolk styrkes og utbygges innenfor denne internasjonale ramme. Norge må støtte alle tiltak som er egnet til å hindre hensynsløs maktpolitikk og å fremme det internasjonale samarbeid på det økonomiske, sosiale og kulturelle område.

Vår representasjon i utlandet må fornyes og styrkes med sikte på å vareta norske økonomiske og kulturelle interesser og å hevde Norges stilling i andre land under de nye internasjonale forhold. Særlig vekt må legges på å sikre hensiktsmessige markeder for vår eksport.

Vi må også bygge ut en effektiv informasjonstjeneste som kan sørge for at utlandet til stadighet får faktiske opplysninger om Norge. For å sikre at det norske folk blir holdt levende orientert om internasjonale forhold organiseres aktivt opplysningsarbeid. Staten tar initiativet til å få opprettet et institutt for studium av internasjonale forhold og utenrikspolitikk.

Det innføres en ordning med arbeiderattasjeer i de viktigste hovedstæder.

Forsvaret.

Landets forsvar bygges opp etter de erfaringer krigsårene har gitt, så det kan være et vern for landet og oppfylle våre internasjonale militære forpliktelser.

Forsvaret må forankres trygt i hele folket. Forsvaret bygges opp på et virkelig demokratisk grunnlag. Der må sørges for et gjennomført demokrati i rekrutteringen, utdanningen og oppbyggingen av forsvaret slik at alle ledd blir fylt av levende demokratisk samfunnsånd.

Både den militære utskrivning og gjennomføringen av tjenesten må ordnes slik at det kan dras full nytte av sivilteknisk og yrkesmessig utdanning. Den militære og sivile fagopplæring må dessuten koordineres slik at både samfunn og individ får størst mulig utbytte av anvendte penger og tid til dette formål.

Norge må innenfor de forente nasjoner arbeide for nedrusting.